

ÖJARN 200 ÅR

1798-1998

Omslagsbilden:

Zakris Jonsson, den s.k. Bjenn-Zakris, och hans hustru Karin Jönsdotter. Zakris föddes 1796 i Yxskaftkälen, men kom med föräldrarna till Öjarns första nybygge som tvååring. Han övertog nybygget 1819 och levde där till sin död 1878. Karin Jönsdotter föddes 1803 på Östgården i Kärrnäset och avled 1888 på Pellegården i Öjarn.

Baksidesbilden:

Programblad från byns 150-årsjubileum 1948.

Redaktör: Mats Göransson
Utgiven av Öjarns Byförening

Östersund 1998

ÖJARN 200 ÅR 1998

År 1948 restes minnesstenen
en gård att hylla fäders arbetsmöda
den höjer sig vid åkerdikesrenen
och passar in i ängens sommargröda
med ord som ristats här
om tiderna som var
och namn på kämpar, sedan länge döda

I femti år har stenen stått här sedan
och sett hur tiden har förändrat tingen
nu fyller Öjarn år, tvåhundra redan
om byn - om femti år igen - vet ingen
men över vacker sjö
ska falla vintrars snö
och höstars färgprakt sluta årstidsringen

För förste nybyggaren fanns bara skogen
med myrars starr - och villebråd att jaga
att år av slit, gav bröd, om säd blev mogen
för dagens barn väl blir en godnattsaga
om vilja och om tro
om samsjans arbetsro
och fast beslut att ytterst sällan klaga

Den växte byn, där Jonas Dahlstedt röjde
ty efter bygget hans kom många flera
då stora barnaskaror för återväxten sörjde
det börjades för framtidsdar planera
att hitta nya sätt
få vardagen mer lätt
och fritidsstund att själen stimulera

I väster, hitom Klumpen och Skalfjället
går stigen hitta under ris och grenar
dit ängsblom ännu lyser över stället
där korn blev mjöl emellan kvarnens stenar
där Klumpåns brus
med skogens sus
i vildmarkstenen vackert sig förenar

I glömska faller mången muntlig sägen
och märken från en gången tid försvinner
men än, i byn, syns delvis "Gammelvägen"
och "Gammelskolans" tomt vi också finner
fint lever stugan kvar
där postkontoret var
och handelsboden många sig påminner

På trettitalet kom nog "stora lyftet"
med landsväg hit, som än har sina brister
om asfalt fram, från Södra Öhn, var syftet
så önskas resultat av bilburna turister
som varmt välkomnats har
av få som än bor kvar
då mången glesbygd fast befolkning mister

Och femtitalet nåddes kanske "toppen"
man hängde liksom med i etiketten
om skogsarbete än var slit för kroppen
så var det tämligen betalt för svetten
byn fått elektriskt ljus
det fanns två "bönehus"
profana nöjen klarade "Paletten"

Då var här livlig bygd, om också i det lilla
när kära "Öjarsbussen" var "kollektivtrafiken"
då byggdes nya skolan, och dito lärarvilla
och många kocklag köpte, sin mat, i bybutiken
snart bara återstår
det minnen av de år
som vissa kallar "lantbygds-romantiken"

Nu blommar det runt fritidshus- och gårdar
och forna Öjarsbor, för stunden, återvänder
en stressad tätortsbo här kanske själen vårdar
och tacksamhetens tanke till pionjärer sänder
som byggde här sitt bo
i fjällnaturens ro
vars skönhet glädjeglimenten, i ögonvrån, än tänder.

Ingrid Tejlstrand.

Fastigheter och folk i Öjarn 1798 - ca 1950

av Mats Göransson

Inledning

För ganska exakt tjugo år sedan började jag jaga älg väster om Öjarssjön, i Öjarsklumpens jaktlag. Jag övertog då en plats efter pappa, som är född och uppväxt på Brännön, och som hade varit med i jaktlaget sedan det bildades i slutet av 1940-talet. Även mina farbröder, farfar och några av hans bröder hade ingått i laget, så det kändes på sitt sätt som att påta sig rollen som traditionsbärare tillsammans med en kusin och hans svåger som ingick i laget redan tidigare. Det här blev en ny erfarenhet för mig. I Öjarn hade jag ju varit en hel del, eftersom farfar och farmor och många andra släktingar bott eller bodde där, men jag hade nog aldrig varit på västra sidan sjön. Tidigare hade båttransporter varit nödvändiga, men just det här året var den nya skogsbilvägen klar ända upp till Vällbodkålen, något som i hög grad underlättade jakten, men som också innebar ett nytänkande i hur bitarna skulle gås, vilka postställen som skulle användas o.s.v.

Många namn började nu snurra i huvudet; Vitflon, Holmen, Nyflovika, Pålen, Stenflon, Vällbulina, Brännöflon, Huvvenästjenna m.m. - listan kan göras lång. Så småningom började jag också "gå med hund" och på det viset fick jag ju lära mig ännu mer om marken, och så här efter tjugo år kan jag nog påstå, att det inte finns många myrar, råkar och remmar som jag inte har trampat över, eller "surhål" och bäckar som jag försökt ta mig över på den halva av byskogen som vi jagar på. Endast en bråkdel av vår jaktmark ägdes då av gamla bybor, och historiskt intresserad som jag alltid varit började jag fundera över vilka gårdar de olika skiftena hade hört till, vilka som hade ägts av mina förfäder, hur de hade kommit i Åsbos, Grubbs, Sjölund och Johanssons m.fl. ägo. Själv har jag starka släktskapsband till åtminstone fem av de nio stamhemmanen i byn.

Om gårdarna i byn har det ju skrivits en hel del tidigare, men ingen har rätt ut alla gårdsaffärer, inklusive de rena skogsskiftena, så här skall jag försöka fylla ett tomrum i byns historia. I den mån jag har kompletteringar till det som tidigare skrivits om byn, kommer jag också att gå in mer i detalj på det som rör gårdarna i byn, och de människor som bott på respektive gård. Annars kommer jag att göra hänvisningar till tidigare verk.

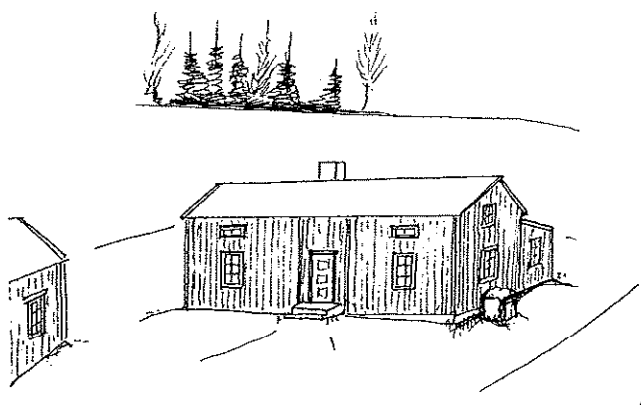
I slutet av 1960-talet utkom den del av Ströms hembygdsförenings årsskrift, Strömsboken, som behandlar Öjarn. I detta verk är familjetabellerna och de redovisade släktskapsbanden av största värde, medan det har svagheter vad gäller hur gårdarnas ägoöverlåtelse skett och vilka som bott på respektive gård. De här bristerna har jag stor förståelse för, eftersom man i olika arkiv inte har haft en konsekvent numrering av gårdarna i byn och man av den anledningen måste ha en stor lokalkännedom för att kunna sätta pusselbitarna på plats. Vad gäller rena familjetabeller så kommer jag i de flesta fall att göra hänvisningar till Strömsbokens del om Öjarn. Finns inte en familj upptagen där kommer jag att redovisa hela familjen.

I början av 1970-talet kom Gerhard Hanssons Öjarns historia, som till stor del bygger på muntlig tradition, med de brister i faktauppgifter som det alltid för med sig. Gerhards berättelser om livet i byn; om jakten, jordbruket, föreningsliv o.s.v. är av mycket stort värde. Till sist har vi Ingrid Lejdstrands årliga berättelser i Heimlöuta hembygdsförenings årskrönika, där vi gårdsvis får möta de människor som bott där, deras minnen, foton o.s.v. Här har vi förhoppningsvis många nya artiklar att se fram emot, eftersom kanske bara hälften av gårdarna har behandlats till dags dato.

Via fotnoter kommer jag att hänvisa till, eller kommentera, dessa tidigare verk om byn.

dessa äger fortfarande fastigheten; Rydells tre barn äger hälften och Grubbs dotter äger den andra halvan. Fortfarande finns lämningar kvar efter Grubbkojan i norra änden av Grubbmyren.

ÖJARN NR. 3 / LITT C / RINGGÅRDEN

Jonas Dahlstedt sålde 1807 en del av nybyggesrättigheterna till Jon Nilsson f. 1747, som då närmast kom från Hammerdal med sin familj. Han var gift med Kerstin Andersdotter f. 1754 och de hade barnen Nils f. 1779, Greta f. 1783, Eric f. 1785, Cattrina f. 1788, Kerstin f. 1790 och Isak f. 1795. De kom att bygga och odla på ett näs söder om Dahlstedts gård; längst söderut i byn vid den tiden. Jon Nilsson som redan var till åldern kommen överlät 1809 till sonen Eric mot födoråd, men denne sålde redan samma år till torparen Per Grelsson i Gåxsjö i utbyte mot dennes torp. Efter detta startade en rättslig tvist om nybygget som slutade med att Per Grelsson, som aldrig kom att

flytta till Öjarn, 1810 sålde till Jon Nilssons äldste son Nils Jonsson Frid, som hade hävdat förmånsrätt till nybygget. Frid var fältjägare för en rote i Grenås, men hade från 1807 bott i Öjarn och hjälpt till att bygga och odla upp på nybygget. Han var gift med Margret Mårtensdotter f. 1777 i Sikås och de hade barnen Jonas f. 1805, Mårten f. 1807 och Kerstin f. 1813. Frid sålde 1813 nybygget för 111 riksdaler till Anders Persson från Rörvattnet och flyttade åter till Hammerdal med sin familj. Så småningom kom de dock att bosätta sig i Lakavattnet. Jon Nilsson hade också nybyggarkrafter kvar för han flyttade då med sönerna Eric och Isak och senare mågen Lars Kjelsson till Finnvattnet och upptog ett nybygge där helt från "ris och rot".

Anders Persson¹ f. 1781 var gift med Märet Jonsdotter f. 1778 i Föllinge. Familjen blev kvar i Öjarn till 1820, då de för 115 riksdaler överlät åborätten till fältjägaren Jonas Isaksson Ring² f. 1789 i Jonsgård. Ring var gift med Ingebor Andersdotter Fjällman f. 1780 och paret fick endast två barn; sonen Anders f. 1820, som övertog nybygget efter föräldrarna 1844, och dottern Ingeborg f. 1822, som kom att gifta sig i granngården. Eftersom det här ursprungligen rörde sig om en utstyckning från Dahlstedts hemman, blev Ring formellt inte antagen till åbo förrän avvittringen var avslutad.

Syn på Jonas Rings hemman 1836:

"En enkel Stugubyggning med blott ett rum gammal men ännu brukbar. En sexknytt Stugubyggning med vinn i fullkomligt godt stånd. En kammarbyggning med utskott och Vinn, nyligen upsatt och ännu ej inredd. Stall med öfverbotten och Foderbod i godt stånd. Fähus med spisel och hjäll nytt.

Foderlador eller bod i godt stånd. Kornlada eller Maschin - ny. Herrberge med botten i godt stånd. Wedlider och Badstuga dito. En mjölkbod i godt stånd. Ett Sommarfähus i dito.

Öppen åker till circa 10 Mälingars vidd, deruti utsätts 1 1/2 Tunna då 1/3 trädes och användes till pärland, väl häfdad. Af slätterne derest finnes 8 st brukbara foderlador, kunna med tillhjälp af barr och löftäckt samt halmfodret framfödas 1 häst och en fohle, 8 st Nöt och 30 st Får och Getter. Fäbodvall med därå nödige hus, har åboen nyligen börja uparbета inom 1/2 mil. Behöflig Gärdes-

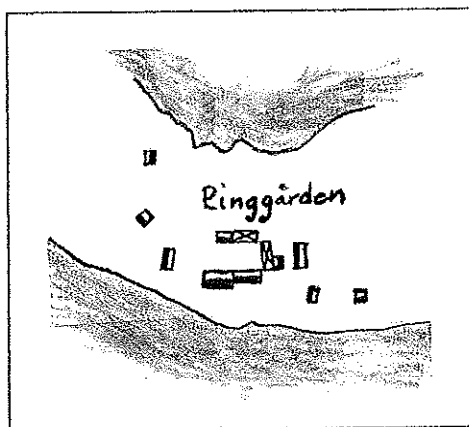
¹ Öjn:23. Se även Heimlöuta årg. 5 s. 43 ff.

² Öjn:24

gård i godt stånd. Muhlbete och Skog, det förre hjälpligt, men den sednare som mäst består af Gran är till hustimmer otjenlig men vedbrand tillräcklig. 1/14del i Sågen och 1/10del i Quarn."

Åbon fick uppdraget att uppodla 1/4 dels måling ny åker samt öka och utvidga slåttern med en hässja årligen i 10 års tid.

Anders Jonsson Ring¹ (Ring-Anders eller Goffar-Anders), som alltså övertog nybygget 1844, gifte sig 1847 med Agnes (Anna) Pålsdotter f. 1827 från Åtgården. Paret fick tio barn. Ring var den förste i byn som skattköpte sitt hemman 1849. Av paret Rings alla barn blev ingen kvar på gården, men förhoppningen om att någon skulle återvända fanns kanske när hemmanet 1885 överläts på sönerna Jonas Ring f. 1853, som då bodde i Bredgård, och Johan Ring f. 1864, som bodde i Ås. Den förre betalade 1750 kr, och i hans del ingick själva gården, medan Johan betalade 750 kr för enbart utmark. Jonas Ring sålde 1887 gården till den då blott 16-åriga systersonen Anders Hansson Strömstedt² f. 1871. Huruvida familjen Strömstedt kom att flytta till gården några år, från Ol-Oschas där de bodde, går inte att fastställa utifrån kyrkböckerna, men troligt är väl att Anders brukade gården med hjälp av Goffar och de äldre syskonen efter det att modern Ingeborg hade avlidit 1890. Fadern Hans Ersson Strömstedt gifte om sig 1892 och bodde då med säkerhet på Ol-Oschas med sin nya familj.

Vid laga skifte tilldelades Anders Hansson Strömstedt, som allmänt kallades AH, tre skiften om sammanlagt 367 hektar; ett skifte sydväst om sjön, ett "öst på skogen" och ett hemskifte vid gården. 1899 gifte sig AH med Brita Mårtensdotter f. 1872 från Västgården i Renålandet och paret kom att få sex barn. Efter att Goffar-Anders hade avlidit 1911 flyttade AH:s far och styvmor in i goffarstugan tillsammans med Hans Ersas halvbror Henrik Söder.

1925 överlät AH gården på barnen Ingeborg f. 1901 och Rudolf f. 1904. De köpte 1936 också Johan Rings hemskifte om 32 hektar, vilket sammanslogs med de egna skiftena och fick beteckningen 3:4. 1944 sålde de en tomt för den kommande skolbyggnaden till Ströms församling. Varken Ingeborg eller Rudolf kom att bo på gården, då Ingeborg 1930 gifte sig och flyttade till Storåbränna, och Rudolf gifte sig 1931 och flyttade till Västgården i Renålandet, som fadern också hade köpt. Den i syskonskaran som blev kvar på gården var Valdemar Strömstedt f. 1906, som också övertog hemmanet 1950. Fadern hade då åter varit ägare av gården sedan 1945. Efter föräldrarnas död i början av 1950-talet kom Dagny Harlin f. 1917 från Tåsjö till gården som hushållerska. Så småningom gifte sig hon och Valdemar och gården ägs sedan Dagny avled av hennes tre barn från ett tidigare äktenskap.

¹ Öjn:25. Lägg till sonen Pål (Paulus) f. 1850 (Öjn:49).

² Öjn:26